

15/8/2017

נושאונט מס' 43

דבר העורך

שלום לכם,

אליפות העולם בבולאות תערך בירושלים בין ה-27 וה-31 במאי 2018, ותהווה חלק מהאירועים המציינים מלאת 70 שנה למדינה. קיומה של תערוכה עולמית בישראל אחת לעשור היא כבר מסורת ארוכת שנים, אך במשך זמן רב היה ספק אם התערוכה תתקיים, בשל מצבה הכלכלי של חברת דואר ישראל. היה ברור מראש, שהדואר יוכל להעמיד לרשות התערוכה תקציב מצומצם בלבד, ואם לא די בכך, היה קשה בכלל לקבל מהדואר תשובה סופית ומחייבת. בסופו של דבר הצליחה התאחדות בולאי ישראל לקבל תשובה כזו רק "בדקה התשעים" (ואולי אפילו ב"זמן הפציעות"), כך שההכנות ייערכו בתנאים לא נוחים ובלחץ זמן.

כמו לפני עשר שנים, גם הפעם תכלול התערוכה העולמית הנערכת בישראל את "אליפות העולם בבולאות" – אגף מיוחד בו ישתתפו אוספים שזכו במדליות זהב או זהב גדול בתערוכות עולמיות בעשר השנים האחרונות, לצד אוספים שזכו בפרסי התערוכה באותן שנים. אגף כזה, בו נראים הטובים שבאוספים בעולם הבולאות, אינו דבר של מה בכך, ומעטות התערוכות בהן הוא מתקיים.

למרבת הצער, בצד חוויה בולאית כה מרשימה, יש גם חדשות רעות: התערוכה לא תכלול אגף

תימאטי, ולא יוצגו בה אוספים תימאטיים. זו תוצאה עגומה של מגבלות התקציב, אשר תפגע, ללא ספק, בהנאת המבקרים, בכלל, והנאתם של האספנים התימאטיים, בפרט. בעיות כלכליות הן מנת חלקן של תערוכות רבות בעולם, וידוע לנו שלא בקלות ראש החליטו ראשי התאחדות בולאי ישראל לוותר הפעם על התימאטיקה. בצד הבנה זו, אין ספק שציבור התימאטיקאים נותר עם טעם מר בפה.

קיץ נעים לכולם,
יורם ולורנס

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

יותר ל"פריטים שעברו שימוש דוארי אמיתי עם ביול נכון" וזאת לעומת "פריטים ועליהם חותמות מחווה, אשר לרוב מבילים בחסר" או לעומת "פריטים המבילים יתר על המידה מסיבות בולאיות, כגון הצגת סדרה שלמה". גם אספן שאינו מציג צריך להכיר היטב את הפריטים שברשותו, ולהבין את יתרונותיהם וחסרונותיהם.

חלקו הראשון של המאמר עוסק במקרים בהם התעריף הוא בעל חשיבות תימאטית, ואילו בחלקו השני של המאמר נעסוק במקרים בהם התייחסות לתעריף היא חשובה מבחינה בולאית "בלבד".

* * *

הדוגמא הקלאסית, אשר אי אפשר בלעדיה, לחשיבות תימאטית הנודעת לתעריפי הדואר היא תקופת ההיפר-אינפלציה בגרמניה בשנות העשרים המוקדמות. הטבלה הבאה מראה את התעריפים (נקובים במרקים) בשלוש שנים אלו:

תאריך	מכתב רגיל	גלויה	תוספת רישום
1.4.1921	0.60	0.40	1
1.1.1922	2	1.25	2
1.7.1922	3	1.50	2
1.10.1922	6	3	4
15.11.1922	12	6	8
15.12.1922	25	15	20
15.1.1923	50	25	40
1.3.1923	100	40	80
1.7.1923	300	120	300
1.8.1923	1,000	400	1,000
24.8.1923	20,000	8,000	20,000
1.9.1923	75,000	30,000	75,000
20.9.1923	250,000	100,000	250,000
1.10.1923	2 מיליון	800,000	2 מיליון
10.10.1923	5 מיליון	2 מיליון	5 מיליון
20.10.1923	10 מיליון	4 מיליון	10 מיליון
1.11.1923	50 מיליון	40 מיליון	50 מיליון
5.11.1923	מיליארד	500 מיליון	מיליארד
12.11.1923	10 מיליארד	5 מיליארד	10 מיליארד
20.11.1923	20 מיליארד	10 מיליארד	20 מיליארד
26.11.1923	80 מיליארד	40 מיליארד	80 מיליארד
1.12.1923	100 מיליארד	50 מיליארד	100 מיליארד

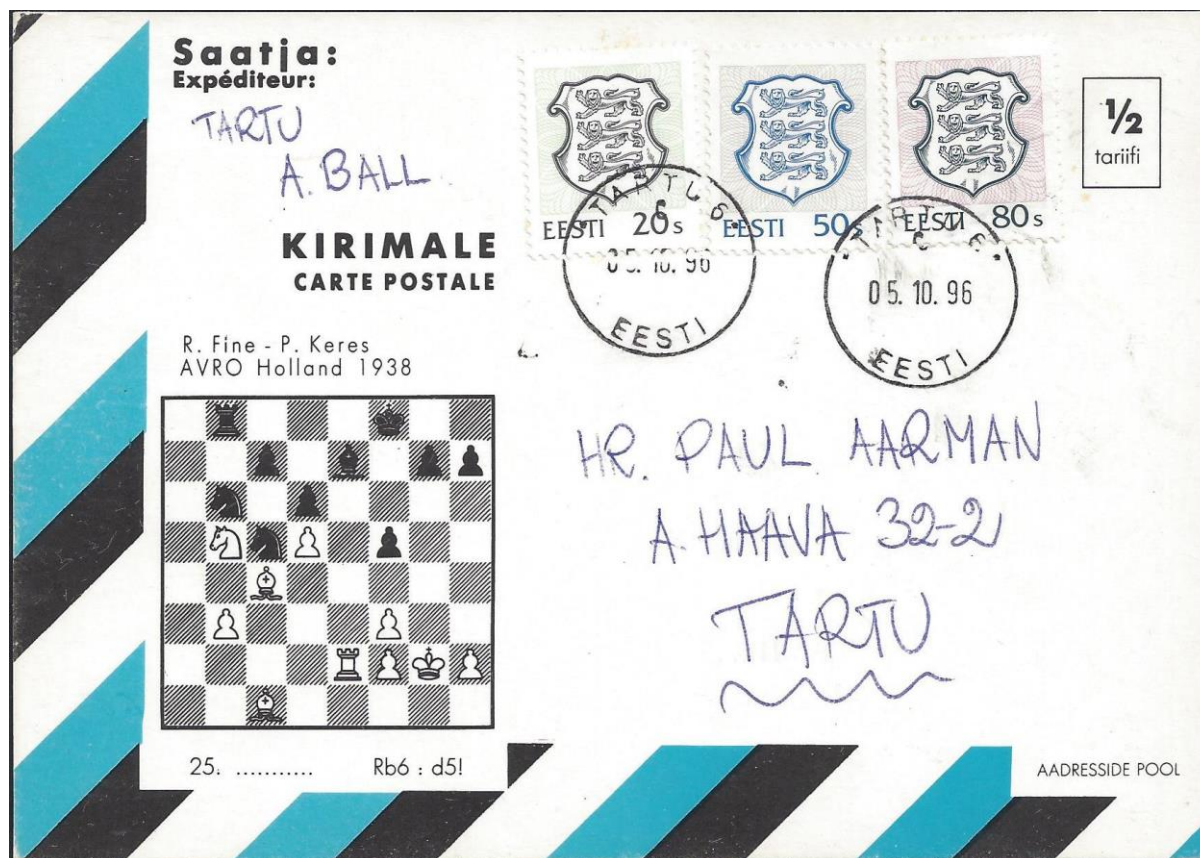
הקורא עלול להתקף בסחרחורת למקרא המספרים: בפחות משלוש שנים עלו התעריפים פי 100,000,000,000 לערך, ובשלושת החודשים האחרונים לבד הם התייקרו פי למעלה ממיליון! ב-1.12.1923 נערכה רפורמה במטבע הגרמני: המרק החדש היה שווה לטריליון מרק ישן – מחיקה של 12 אפסים!

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

הדוגמא האחרונה לחלק זה של המאמר היא של העורך ולקוחה מהתצוגה שלו. לפנינו גלויה של משחק שחמט בהתכתבות שנשלחה בסוף שנת 1996. התעריף למשלוח גלויות באסטוניה היה אז 3 קרוני אסטוניים, אך גלויות של שחמט בהתכתבות נהנו מהנחה של 50% (חצי תעריף, כפי שמצוין בצד ימין למעלה). בהתאם הביול הוא של קרון אסטוני אחד וחמישים סנטי.

עבור מי שמציג את נושא השחמט זוהי דרך מצוינת להתייחס לאפשרות להתייחס למשחק שחמט בהתכתבות. אילולא התעריף המיוחד היה תוכנה של הגלויה פרטי לחלוטין, והיה אסור להתייחס אליו במסגרת תצוגה תחרותית. במקרה זה, היות ותוכנה של הגלויה משפיע על התעריף ניתן להתייחס אליו.

פאולו גולילמינטי הוא שופט תימאטי בינלאומי, ומכהן כנשיא האגודה התימאטית האיטלקית. התצוגה התימאטית שלו על רכבות זכתה במדליית זהב ברמה הבינלאומית. לתגובות יש לפנות למערכת.

בושם – סיפור ריחני במיוחד חן ברש

תות ענחי' אמון

האפרסמון המקראי

בושם הוא שם כולל לנוזל, קרם או שמן ריחני המפיץ ריח נעים, והמשמש, בעיקר, להדרת ריחות לא נעימים כחלק מתהליך "התקשטות הגוף".

הבושם ידוע לאדם מראשית ההיסטוריה האנושית: בקברו של המלך **תות ענחי' אמון** (משנת 1350 לפני הספירה לערך) נמצאו כלים, שהכילו עקבות של משחות מבושמות. גם בתנ"ך מוזכרים בשמים למיניהם, ובספר שמות אף מופיעות הוראות ייצור של בושם המכונה **שמן משחת קודש**. פרט לכך, מוזכרים בתנ"ך בשמים שהופקו ממור ומלבונה. המצרים הקדמונים השתמשו בבשמים ובמשחות ריחניות דומיננטיות מטעמי דת, ומרחו בהם את מתייהם, כדי שהגעתם של אלה לעולם הבא תתקבל בברכה.

הבושם היוקרתי והמוכר ביותר של תקופת בית שני היה האפרסמון המקראי, שאינו קשור כלל לפרי המוכר לנו כיום. האפרסמון המקראי היה שיח, שמוצאו במזרח אפריקה וחצי האי ערב, מוצאה של מלכת שבא. ביוונית נקרא האפרסמון המקראי בלסמון, ובערבית בלסאן ובשאם. שמות אלה נגזרים, כנראה, מהמילה העברית – כנענית בָּשָׁם, אחותה של בָּשָׁם. בארץ ישראל גדל האפרסמון בעיקר באזור ים המלח והגלעד, וגידולו היה ענף כלכלי רב חשיבות.

סוגי הבשמים הקדמונים הופקו, בעיקר, מחלקים שונים של הצמחים. באלה יש חומרים שמנוניים ההופכים בנקל מנוזל לאדים, ומשום כך הם נקראים "שמינים נדיפים". הם מצויים בפרחים (כגון יסמין, ורדים ופרחי הדר), בעליהם של צמחים (גרניום, ברוש, מנטה ואחרים) ובקליפות עצים (קינמון ואקליפטוס, למשל). מקורות נוספים לשמינים נדיפים הם פירות וזרעים, כגון שקדים מרים, כמון ואגוז מוסקט.

צמחים לתעשית הבשמים. מימין לשמאל: יסמין, מנטה, קינמון ואגוז מוסקט.

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

קיימות מספר שיטות להפקת שמנים אלה מן הצמחים. שיטה אחת היא שיטת הזיקוק, שהייתה ידועה לערבים כבר בימי הביניים. הם היו הראשונים בייצור "מי ורדים" – בדרך בישולם של עלי ורדים במים, באיסוף האדים ובריכוזם. דונם של גידולי ורדים מניב כרבע טון עלי ורדים, ומהם אפשר לזקק כחצי קילוגרם תמצית ורדים. אין פלא שחומר זה יקר מאוד!

שיטה אחרת של הפקת שמנים מבוססת על סחיטה, ומשתמשים בה בעיקר עבור פירות הדר, כגון לימון, תפוז ואתרוג. מקליפת פרי הדר במשקל של טון אחד אפשר להפיק עד חמישה קילוגרם שמני הדרים, וזאת, כמובן, נוסף על המיץ. דרך העיבוד היא פשוטה: מרסקים את הקליפות לשבבים קטנים, כך שמעטה הקליפה נפצע ותאי השמן הקטנים נפתחים. לאחר מכן סוחטים הכל בלחץ גבוה עד שהשמן ניגר.

קליפת הלימון משמשת להפקת שמן. גלוית אקו יפנית.

לא כל הבשמים מקורם בצמחים. כמה מהריחות החריפים והחזקים ביותר – מוצאם מן החי. הידוע מכולם הוא המושק, הקרוי על שם איל המושק (Musk Deer) – בעל חיים מעלה גירה. לאייל זה יש בלוטה המפרישה חומר, שריחו חריף וחודר ומיועד לצורכי חיזור אחר הנקבה. כבר בימי קדם החלו לייצר את בושם המושק, ולצורך זה לצוד את

אייל המושק

בעל החיים האומלל. יצרני הבשמים המודרניים גילו שתוספת קטנה של חומר זה לבשמים אחדים מגבירה את פעולתם. אין פלא כי אייל המושק הגיע למצב שימור פגיע, שכן מאייל בודד ניתן להפיק רק 25 גרם של שמן ריחני. כיום ניתן לייצר באופן מלאכותי כמעט כל ריח מצוי, ובכלל זה גם את ריח המושק, והסכנה לבעל חיים זה פחתה.

בימי הביניים הבשמים נתפסו ככאלה המסייעים לדחות מחלות, ולכן נהגו הגברות ההדורות לטמון בקבוקונים מדיפי ריח בשולי שמלותיהן. בעבר ייחסו לבשמים חשיבות רבה מאוד, בעיקר משום שבני האדם לא נהגו להתרחץ לעיתים קרובות, והיה צורך לחפות על ריחות גוף בלתי נעימים. המלכה אליזבת הראשונה, למשל, נחשבה לנקיייה

איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

אליזבת הראשונה רחצה באמבט ארבע פעמים בשנה.
משמאל: טעות הדפסה – ללא צבע זהב

במיוחד, משום שנהגה לטבול באמבט אחת לשלושה חודשים! במרוצת השנים מנהג הרחצה הלך ונעשה לנפוץ, ואט אט ירדה קרנם של הבשמים החריפים במיוחד.

מיני הבשמים הנמכרים כיום לקהל הרחב, הם, לרוב, תערובת מתוחכמת של שמני פרחים וצמחים, בתוספת חומרים מן החי וחומרים כימיים, שהם תוצר לוואי מתעשיית הנפט והפחם. בחנויות הקוסמטיקה מוצע מגוון רחב

של בשמים בריחות שונים. בימינו הבושם הוא מוצר מקובל גם על נשים וגם על גברים. יש הנוהגים להתיז בושם על הגוף כחלק מתהליך ההתלבשות וההתגנדרות.

שימוש מודרני לתעשיית הבשמים קיים גם בשוק הבולאי. במטרה להגדיל את ההכנסות הבולאיות, מדינות שונות בעולם ניסו להגדיל את מגוון הפריטים הבולאיים שלהן באמצעות הנפקת בולים ריחניים. ממלכת בהוטן הזעירה, השוכנת בין הודו לסין, הייתה הראשונה בעולם להנפיק בול ריחני בשנת 1973. למעשה, הונפקה סדרה ריחנית של 6 בולי ורדים. נייר הבולים הוטבל בתמצית מי ורדים, וכך קיבל את ריחו. מדינות נוספות בישמו את בוליהן על מנת להרשים ולפאר את הישגיהן בתחום הייצור, למשל: ברזיל עם בול בניחוח קפה, ושווייץ עם בול הנראה ומריח כמו קוביית שוקולד.

ובנימה אישית: הגשתי הצעה לשירות הבולאי להנפיק סדרת בולים בנושא צמחי בושם מקראיים ארץ-ישראליים. לשמחתי הרבה, הצעתי זו התקבלה, ואכן בשנת 2017 יצאה לאור הסדרה הכוללת את הבולים: מור, לבונה ואפרסמון. עלון המידע מפורט מאד, אך כנהוג בשירות הבולאי - נטול קרדיט לרעיונאי, וחבל.

רן ברש הוא מנתח מערכות מידע, ועובד בתעשייה עתירת ידע בארץ. הוא שוקד על בניית אוסף תימאטי העוסק בהתמצאות במרחב תחת הכותרת: Where am I? כתובתו למשלוח תגובות: ranb2000@gmail.com